

התקשורת בנויה על סיפורים,
נרטיבים ומיתוסים
שי שקד

מהו סיפור?

- תיאור רצף אירועים, כפי שקרו, ללא פרשנות ובצורה "אובייקטיבית."

ממה מורכב סיפור?

- עלילה
- מבנה- התחלה, אמצע וסוף
- קונפליקט ראשי
- דמויות
- סמלים בהתאם לז'אנר

מבנה הסיפור

• לרוב המבנה יהיה התחלה, אמצע וסוף, אך ישנם סרטים וכתבות טלוויזיה שהסדר בהם יהיה שונה, על מנת לחדד את המסר של הנרטיב.

• הסוף יכול להתבצע בשני אופנים:

סוף סגור- דהיינו יש לסיפור סוף, אנחנו יודעים, מי ניצח ומי הפסיד, אנחנו יודעים כיצד נגמר הסיפור ויכולים להביע רגש בהתאם לסיומו.

סוף פתוח- הבמאי בוחר שלא להראות לנו כיצד הסיפור נגמר, ולתת לנו הצופים להתחבט בשאלה, "כיצד הסיפור נגמר?!"

מהו קונפליקט בסיפור?

- מכשול העומד בפני הגיבור ומפריע לו לממש את רצונותיו.
- מכשול זה יכול להיות **חיצוני**, דוגמת נער המבקש לפגוש את אהובתו מעבר לים אך מחלת אימן מונעת ממנו לממש את אהבתו.
- או מכשול **פנימי**, דוגמת גיבורה המבקשת להתקדם אל עבר תפקיד נכסף במקום עבודתה אך ברור לה שכדי לממש זאת חברתה הטובה ביותר יכולה לשלם על כך בפיטוריו.

מהו נרטיב?

- בניית סיפור דרך זווית ראייה מסוימת- סיפור שעבר שינוי מתוך החוויה האישית. חוויה זו מושפעת מהאופי והאישיות, מהזהות האישית והחברתית, ממערכת האמונות והערכים, ומתפיסת העולם האישית.
- שינוי בנרטיב יגרום לשינוי במשמעות שהאדם נותן לאירועים השונים ולשינוי בזהות של האדם. לדוגמה: שינוי מזהות של "קורבן" לזהות של "נבל".
- זאת אומרת שנרטיב הוא סיפור מנקודת מבט סובייקטיבית.

דוגמאות לנרטיבים

- יש את הנרטיב היהודי על הזכות על ארץ ישראל- מגילת העצמאות - "זכותו הטבעית וההיסטורית" של העם היהודי על ארץ ישראל. הנרטיב הציוני כנרטיב דמוקרטי.
- ויש את הנרטיב הפלסטיני- החל מהמאה ה-19 התאגדו ערבים בארץ ישראל ביחד, כשהיהודים לא היו פה, ומתוקף הזכות הטבעית של ציבור גדול להגדיר עצמו כקולקטיב, אין לפסול את הגדרתם העצמית של הפלסטינים כאומה.
- זאת אומרת שכל ציבור מאמין בנרטיב שלו על זכות קיומו בארץ ישראל

המיתוס

- המיתוס הוא סט סמוי של כללים, קודים ומוסכמות שבאמצעותם המשמעויות הופכות לאוניברסאליות וניתנות לחברה כולה.
- מיתוס לעתים תכופות הוא כינוי לסיפורים 'מכוננים' סיפורים המשקפים יסודות פסיכולוגיים, דתיים, חברתיים ולאומיים של חברות.
- רואים במיתוס מערכת תודעתית שונה שונה מהמדע ומהפילוסופיה המערבית השיטתית.

לדוגמא:

- מיתוס גן העדן- הנושא של שכר ועונש וכיצד מה שאנחנו עושים בהווה ישפיע על העתיד שלנו.

מיתוס הנעורים והיופי - העולם שייך לצעירים, ככל שאנו מזדקנים, כולנו שואפים לחזור לעבר ולהיות מי ואיך שהינו בעבר.

ג'אנרים (סוגות) בתקשורת



מאיפה זה בא ולמה זה טוב..

הז'אנרים הם המצאה של אולפני הוליווד בשנות ה-30. בתקופה זו, האולפנים היו זקוקים לביטחון מסוים שהסרטים שיוציאו לאקרנים אכן יהיו משתלמים כלכלית וכך התחיל כל אולפן להתמחות בסוג מסוים של סרטים (אולפני וורנר התמחו בסרטי פעולה וקולנוע אפל, M.G.M במחזות זמר וכו')

• יתרונות של חלוקה לז'אנרים עבור הצופים:

<שימוש בז'אנרים קבועים מאפשר לקהל לבחור סרט שיקלע לטעמו. וכך מי שאוהב דרמות רומנטיות סוחטות דמעות לא ימצא עצמו בטעות בסרט אימה. **בחירה בז'אנר מסוים ואהוב, מונעת בד"כ אכזבה.**

<הז'אנר יוצר ציפיות אצל הצופה לגבי מהלך העלילה ולגבי קוד הפענוח (למשל: האם לפענח את הנצפה ברצינות או כבדיחה) לכן **למאפייני הז'אנר יש השפעה על הפענוח**, הפרשנות והרגשות שיתעוררו אצל הצופה.

<הצופה נהנה להיפגש עם המוכר בז'אנר, ומצד שני מופתע מהחידושים בסרט המסוים.

טקסטים בתקשורת מבוססים על פורמטים ומוסכמות ונוסחאות חוזרות, יחד עם חדשנות ושינוי תחת אותם יסודות משותפים.

מהו ג'אנר תקשורתי-הגדרות בסיס

- סוג מובחן של טקסט תקשורתי.
- נוסחה המגדירה קבוצה של טקסטים הדומים זה לזה .
- כללים מוסכמים שמצפינים בתוכם כוונות של מוען (היוצרים) ומייצרים ציפיות אצל הנמענים (הצופים)-בד"כ ידועים מראש.
- הז'אנר הוא תבנית (כמו שלתבנית עגולה אפשר להכניס כל מיני מצרכים. העוגה תצא תמיד עגולה, אבל הטעם שונה) וניתן להכניס בה תכנים שונים
- אוסף של מוסכמות המגדיר קבוצה של טקסטים. ז'אנרים הם מסגרות סיפוריות עם מוטיבים בסיסיים מוסכמים שמשתנים עם הזמן. שימוש בתבנית קבועה כולל בתוכו קודים קבועים, מוסכמות של סיפורים אופייניים, תלבושות, מקומות הצילום, טכניקות צילום ועריכה, פסקול ועוד.

חדשנות ושינוי בתפיסת מושג הג'אנר

• ז'אנרים אינם משהו קבוע, אלא מתפתחים ומשתנים עם השנים.
עוברים אבולוציה.

• לאחרונה אפשר לראות נטייה לערבב בין ז'אנרים או לטשטש את הגבולות כחלק ממאפייני התרבות הפוסט מודרנית, המאפשרת חופש ביטוי ויצירה נרחבים בהשוואה לעבר

- תכניות ריאליטי ש'מתחפשות' לדוקומנטרי - 'מחוברים' (תת הסוגות: דוקו - ריאליטי, דוקו - דרמה)
- סרטי קומדיה שהם פארודיה על סרטי אימה (קומדיית אימה)
- כתבות חדשותיות שמשלבות תכנים בידוריים (בידוריזציה של החדשות: ערבוב בין בידור למידע)

סוגי ז'אנרים

חדשות

מה הן חדשות?

- (1) אינפורמציה חדשה של נושא שמעניינו לציבור הרחב
- (2) דיווח על דברים שקרו לאחרונה
- (3) אינפורמציה שלא הייתה ידועה
- (4) אינפורמציה שחורגת מזרימה נורמאלית של אירועים, מהשגרה
- (5) אינפורמציה שאנשים זקוקים לה כדי להגיע להחלטות רציונאליות בחייהם

תכנים אופייניים לז'אנר החדשות:

- **ידיעה חדשותית**- דיווח אינפורמטיבי על אירוע: מי, מה, מתי, מקום, מדוע (ואיך)
- **ראיון עיתונאי**- שיחה בין עיתונאי למרואיין, שעיקרה שאלות שמפנה העיתונאי למרואיין כדי לקבל מידע בנושא מסוים לשם הצגתו לציבור.
- **כתבה**- דיווח רחב וסיפורי על אירוע, נושא, אדם וכד'.
- **תחקיר**- חשיפה תקשורתית של מידע בעל חשיבות ציבורית שגופים שלטוניים, ציבוריים או כלכליים ניסו להסתירו.
- **מאמר, מאמר דעה, מאמר פובליציסטי**- טקסט שבו העיתונאי מביע את דעתו על נושא מסוים.

סוגי ז'אנרים

ריאליטי

קצת היסטוריה

- תחילת שנות ה-70 סדרה בשם "משפחה אמריקאית" ליוותה משפחה בתהליך גירושין.
- תחילת שנות התשעים ערוץ MTV מעלה את התכנית "REAL WORLD".
- מכאן ואילך התופעה מתפשטת והופכת להצלחה מסחרית משגשגת, וכין כמעט ואין מדינה שאין בלוח המשדרים שלה תכניות ריאליטי.

רשימת המאפיינים

- **נושא אחד/קבוצה אחת:** כל תכני התוכנית מתרכזים בנושא אחד ברור ומוגדר. לאורך כל משדרי התוכנית תעסוק התכנית אך ורק בנושא הנ"ל.
- **המשתתפים אינם ידועים/אנונימיים:** המשתתפים הינם אנשים שאינם מוכרים לציבור והם מביאים עימם את סיפורם האישי לתכנית.
- **המשתתפים מושלכים ל"מציאות" שבנתה עבורם ההפקה** אך כעת המציאות שלהם הופכת להיות לנחלת כלל הצופים.
- **אין תסריט:** לתכניות הראליטי אין תסריט כתוב מראש. ההפקה לא תמיד יודעת כיצד יתפתחו הדברים.
- **ריבוי באמצעים דרמטיים:** תכניות הראליטי מנסות לעורר אצל הצופה דרמה תמידית. ישנסיון לגרום לנו תחושות של: פחד, שמחה, עצב, התרגשות וכו'.
- **זמן אמת:** הסדרה משודרת ממש בעת הארועים או בצמוד אליהם. הצופה מרגיש שהוא שותף לתהליך וממש משתתף בו כמעט יחד עם המתחרים עצמם.
- **תחרות שבסופה פרס:** בכל פרק של הסדרה משולבת תחרות (משימת הדחה, דו-קרב וכו'), ישנו פרס אחרון גדול לזוכה (מליון ₪, חוזה הקלטות, חוזה דוגמנות וכד').
- **יצירת מציאות חלופית:** פורמט הראליטי מייצר למשתתפים מציאות נפרדת ממציאות היומיום.
- התכנית עוסקת במציאות מקבילה לזו שבחוץ.
- **הצופה אקטיבי:** מנמען פאסיבי מעניק הג'אנר כח והשפעה לצופה, הצופה הופך לחלק מהעלילה וביכולתו להשפיע על המתרחש. גורל המשתתפים נתון בידיו והוא חלק בלתי נפרד מהתכנית.

שלושה סוגי תכניות ראלטי

• **תכניות מציאות מבוססות משוב:** הצופים הם המניעים את גלגלי העלילה וחורצים את גורלם של המשתתפים. (אם כי להפקה יש משמעות מרכזית בארגון התכנית).

• **תכניות מציאות מבוססת הפקה ומשתתפים:** מפיקי התכנית והמשתתפים קובעים את גורל המתמודדים, לצופים יכולת מעטה לקדם את מרכיבי העלילה.

• **תכניות מציאות מבוססת אירועים:** ההפקה מצטרפת לקבוצה או לפרט שהם מרכז התכנית (משטרה, וטרינר מוטס, צוות שיפוץ בתים וכד'). ההפקה מקבלת צילומי ווידאו ממצלמות שפעלו בזמן אירועים דרמטיים (תיעוד של שיטפון, שוד, תאונה). **להפקה ולצופים אין יכולת להשפיע על העלילה.**